

գալին դրութիւն մը անկարելի չէ որ իրականացում գտնէ : Մարդկութիւնը ցանկալու է որ այդ ինչորէր լուծուի Համաժողովին մէջ : Իրաւարարութեան միջնազգային մարմնոյ մը հաստատումը Պատերազմին բարձումը կը նշանակէ : Եւ այդ ուղղութեամբ ինչ քայլ ալ որ կարենայ առնել չա չէի Համաժողովը , մարդկութեան համար բարիք մը պիտի ըլլայ :

Բոլոր ժողովուրդներուն մէջ որիքնց իղձը պիտի հասցնեն այդ Համաժողովին , մենք Հայերս պարտինք մեր ձայնը լսելի ընել , խորիւս ու ազնիւ շնչով մը , իմաստակ ու ստախոս յոխորտանքները , կործանումի ու խառնակութեան սպառնալիքները , մեր ցեղին պատմական դերին գէժ հայհոյանքներ պիտի ըլլային : Ուրիշ բան չունինք ըսելու բայց թէ՛ մենք ինչն էի վեր եղած ենք ցեղ մը խաղաղութեան , ցեղ մը քաղաքակրթութեան , ցեղ մը կենսաքի եւ արտաքրթութեան , թէ մենք եւրոպական մտքին յառաջապահ գունդն ենք Փոքր-Սսիոյ մէջ , եւ թէ մեր իրաւունքն ու Եւրոպայի պարտքն է , տիեզերական շահերուն յաղթանակին համար , որ մեր վրայ ծանրացող անբանական , անճշմարտանայ , հակամարդկային բարբարոսութիւնը քննարկ , որպէսզի մենք կարողանանք կատարել , խաղաղութեան եւ ազատութեան մէջ , քաղաքակրթողի գործը որ մեր գործն է :

ԱՐՇԱԿ ՉՊՊԼԵՆԵՆ

ԱՏԵՂՈՒԹԵԱՆ ՈՐԵՆՈՐԸ

Եթէ Հապէշներուն զինեալ շարժումները ճամբուն գծուածքը չկտրեն , Բարեկրտոյ Գլուխէն մինչեւ Գահիրէ բրիտանական երկաթուղին պիտի չուշանայ բանելու : Հիւսիսէն մինչեւ հարաւ՝ գիտութեան այդ ուժին անցնելով , բերտ Սփրիկէն պիտի քաղաքակրթութիւն , քիչ տարիէն պիտի ծածկուի արտերով եւ գործարաններով : Նոր դիւրակեցութիւն մը պիտի տարածուի մարդկային ազգին վրայ որ , հողին արտադրութեանց բազմապատկումով , աւելի աժան պիտի սնանի ,

հագուի ու զուարճանայ : Քիչ ատենէն միեւնոյն բարեկրտ գործը պիտի կատարէ Ասիոյ մէջ անդրապերական երկաթուղին , որ , մեքենական արագութեան միակ թափով մը , պիտի կապէ Բորթ-Արթուր քաղաքն ու Մանչուրիան՝ Մոսկուա , Բեթերսպուրկ , Պերսին , Բարիզ , Պառիս քաղաքներուն : Հին ցամաքերիւրը իր ցեղերուն միութիւնը գտած պիտի ըլլայ իրենց բարորութիւնը ստեղծելու հաւաքական գործին մէջ : Պառիս եւ Վլատիվոթք երկու ծայրերը պիտի ըլլան բազմագոյն ժապաւէնին որ պիտի խորհրդապատկերէ ազգային զինանշանները ժողովուրդներուն ուրոնց մէջ քաղաքացան միտնիքական Գաղղէաստանին մայր կրօնքները , յետոյ յոյն-լատին պաղափարը որ բովանդակ աշխարհ իր արգարութեանը օրէնքներուն եւ իր արուեստներուն խաչալին հետեւող դարձուց :

Ահաասիկ ամբողջ փառքը տաճնեկներորդ դարուն : Չկարենք թէ ան կը պատկանի պատերազմներու յաղթութեանց կամ մարդկային մեծ կոտորածներու փողանշմանց : Գլուխ չընենք անոնց որ ազգերու մէջ ատելութիւն կը քաղոցն , որ կը շնան հակառակորդութեանց բարբարոսութիւնը պատպանել , որ մեզ կը կուրացնեն հին զրօշակներուն աւրինոտ գոյները խաղցնելով :

Ընդհուպ , անդրապերական վակոնին միեւնոյն բաղորդական վրայ , պիտի եղալայանան քրիստոնեան եւ պոտոսյականը , հրէան եւ մանմետականը , ամենքն ալ նմանօրինակ հեռագրով մը մտադրաղ՝ որ Եանկ-Յէի ուազանին մէջ հանքային արժէթղթերուն բարձրացումը պիտի ծանուցանէ իրենց : Երկրագործական սենտիքաներու մետաղագործական զաշնակցութեանց գլխադրական (commanditaire) դրամատուները ինմեւու համար , Պրամս , Մովսէս , Յիսուս եւ Մուհամմէտ պիտի միացնեն իրենց դրամադրութեանը : Ապահովագրութեան եւ գործակցութեան շնորհիւ ամբապնդուած , դրամադրութեան աշխատութեան խմբակները , արտադրութեան գործերուն ցուցակին վրայ հաւասար դրութեամբ մը պիտի ներկայանան : Ահա կուգան Եղբայրները : Եղէոկ եւ Պոլինիկ արդէն կը գիրկնդիւսանուին : Չժպտինք , զուրկնակեցութեամբ չարերուն եւ վատերուն : Վերջին երկու շարժումն մէջ , Յունաստան , Ամերիկա եւ ալյուր , մեծ հարուստներ մեռան : Փոխանակ հարստութեանց ամբողջութիւնը աւ-

աւանդորդներուն փոխանցելու, կտակները աւանդանք ստուգարագոյն մասը յատկացուցին հիւանդանոցներու, համալսարաններու, բարեգործական ընկերութեան, Հոգիներու կեդրարարարութեան ակներեւ նշանք ունէ՞ցա՞յդ : Մեծեկու մօտ, փարթամները կը նշմարեն թէ հասարկութիւնը ալլասիրութիւնէն վարէ, թէ պարտին մարդկային խմբակներուն դարձնել արգասիքը իրենց անձնական ջանքին որ յաղթանակեց նոյն այդ խմբակներուն գիտակից կամ անգիտակից գործակցութեամբ : Եւ առ, ա՛յն պահուն ուր ընկերավարական առաքեալները ամենին աւելի խստութեամբ հաւրարարութեան վրայ կը յարձակն : Այդ կըրտակներէն ոչ մէկը ոխ կամ հեռ չի յայտնէր «գրամագլխու թշնամիներուն» : Ընդհակառակն : Օրհասականները իրենց հուսկ կամովը կը խոստովանեն թէ երկակ տեսնէ ի վեր նոր ճշմարտութեան հետեւող պահած էին ըլլալ : Իրենց վերջին մտածումն ընտանիքը մարդկութեան կը դռնէ :

Արգարեւ, ատուութիւնը հնոտի կը դառնայ : Տառնկեցերոյդ դարուն վերջերը, ո՞ր Նիզակակիցը իր ժառանգութիւնը բողոքական եկեղեցիին կտակեց : Եւ ո՞վ պիտի կրնայ պնդել թէ այս դարուն մէջ որ երեք պեղափոխութիւն ունեցաւ, ընկերական պատեւրազմը այնքան ջերմեանող չէ որքան երբեմնի կրօնական պատեւրազմները :

Հայրենիքի հպարտութիւնը մէկզի գնելով, մենք դեռ երէկ Նեղոսի հովիտը ձգեցինք անգլիական գործունէութեան : Տկարութիւն, թերեւս : Թերեւս, խոհականութիւն : Եթէ խորհրդարանն ու երկրորդ յանձն առին տեղի տալ, պէտք չէ՞ խոստովանել թաղէ Քրիստոնեան հոգին ատով ներքնապէս յաղեցնեց մը կը մատուցանէր բրիտանական կողովին : Երկու դարու մէջ, ձոն Պրէ՛ Հնդկաստանի, Ամերիկայի, Աւստրալիոյ եւ Բարեյուսոյ Գլխուն արուեստագործական եւ իմացական կենտրոնները տեղեկեց : Այդ միջոցին Լատինները չէին յաջողի բարձրելու բարբարոսութիւնը մեղմել Փիլիպպինց մէջ եւ ի Բուպա : Բաղդատեցէ՛ Հարաւային Ամերիկան, ուր, չորս հարիւր տարիէ ի վեր, սպանիական ուժը կը ճգնէ, Հիւսիսային Ամերիկային հետ զոր բռնակաւորեցին Վերքիկները : Իւրեղիսային մէջ Քրիստոնեական ապարդիւն փորձերէն յետոյ : Ալեմերիան, մեր ձեռքը, դեռ երկիր մըն է առանց վերջնական բարգաւաճման, գիւտար-

ներու միամիտ ու աղմկայալից զայրութիւններուն մատուած : Գիտենք որ Սեսիլ Բոտ եւ Քիչներ սիրտարը շուտով պիտի կառուցանեն երկաթուղին որ Ափրիկէն պիտի զաղաքակրթէ, մինչդեռ մենք մըրիշ բան պիտի չընենք այդ նոյն երկրին մէջ բայց թիւ գործ մը թուուութեան : Պէնիթենական Գոնկոն երկաթուղիով մը կ'աւտուի, մինչդեռ մեր Քրիստոնեական Գոնկոն, որ աւելի հնուց գոյնուած է, դեռ չունի երկաթուղի : Ամէն տեղ : Գործող ու ստորադասութիւնը կը հաստատուի, մեզի ամօթ բերելով : Տղայականօրէն, մեր գրամագլխուները կ'երթան Ոսկին Հանքերուն, կամ կը շատանան փորելի ապանով չաշտով որ հաւմեծ հաստունին միջոցը կը հայթայթէ ամբողջ կեանքի ընթացքին մէջ կապելալի նշատարանի մը վրայ գերաւորու, ու եւ մտածումէ հետո, մանկի խաղալով : Գործելու մտածելը մեզ կը սարսափեցնեն, եւ ահա կը խոստովանենք պաշտօնապէս, մենք յաւիտեական թուղթ խաղաղացողներս, մեր անկարողութիւնը :

Պ. Լրուսա Պոլիէս կը ջանայ դրամը ձգել՝ ափրիկեան անապատին մէջ արձակելու համար : Ղէպ ի Զատ գետը, երկաթեղէն արջառոր որ ստուտանական վաճառականութիւնը պիտի բերէր Զատ լճէն մինչեւ մեր ալձերեան ափունքները : Զի յաջողի :

Որովհետեւ մեզի կը պակսի կրօնք մը, ալլեւս ճամբարի, Բանգիտութեան կրօնքը, կը յամառնիք հնոտի զգայականներ մնալ, այնպիսի շրջանի մը մէջ զոր պատմութիւնը զաղափարին համար զորոյմած է արդէն : Տակաւին սքանչելի կը գտնենք գինեալ ձեռքով գործութիւնը իբր իբր խաղաղականութեան եղանակ : Չենք ուզեր զգալ թէ մաթեմատիկոս մը, զաւանուոր միտադեայ աշտարակիկին մէջ լծակներ մղելով, մէկ շարժումով փառքի պոռոտախոններէն հազարներ պիտի ջնջէ : Սանթիակոյի մէջ Ամերիկացիք ատոր ապացոյցը տուին Սեբովիւրա ծովակալին մանկական դիւցազնութեանը հանդէպ :

Տեսէ՛ք սա կարճատես ու տխրոյ պզտիկ մարդը իր հաստ ակնոցներէն ետին կծկտած : Կր դիմէ յառաջնալու զայնորի հեծելախուժի մը գոր կը վարեն աւանդավիպական քաղաքներուն թռուները : Նիզակաղաքօշները հովուս կը սարսափեն : Զիները կը սուրան : Փողերը կը ճնդնան : Հեծելաղանդներուն առջի կարգը կը նշմարէ Աքելները, էսպը եւ Ռուլան :

Միտքը կը բերէ իր խոնարհ հաշուակալ հայրը որ փոքրիկ նպարավաճառանոցի մը «պարտի ու պահանջէն» լին լրայ կը ծերանար որպէս զի իր զաւակը կարենայ դպրոցին մէջ ալճեպար սովորիլ ։ Կը ժպտի ։ Կը մեղքնայ այդ հերոսները որոնք հնչուն խրախուսանքներ կ'աղաղակեն ։ Վայրկեանը եկած է ։ Կը կուխէ մէկ կոճակը այն անագին մեղքնային որ զէպ ի այդ հոյակապ այրուծին ուղղուած է ։ Կրակ կը փայլատակէ ։ Որտոււմ կը գոռայ ։ Ու մինչեւ հորիզոնը ուրիշ բան չի մար բայց ինչ յոշուուած պիտիներու շեղակոյտերն Ռուսիայի լոյսը քանդուի գործը կատարեց ։ Մարդուկը ակնոցը կը սրբէ ։ Արքիմեդէս յաղթեց Ռուսներն ։ առանց ու եւ ճիշդ թափելու ։ որովհետեւ

$$x + x^2 + \frac{a \times V + V' + V''}{T \times 725,4} = U \text{ ա.} .$$

Վաղուան գործելու եղանակն է այդ ։ որուն զէմ ոչինչ պիտի կրնան ընել տ'Աստա ապետներն ու Լաթուս տ'Օվէններնը ։ ո'վ պարոն Տեոուէտ ։

Այսօրուան աղնուականութիւնը ։ գիտնալը ։ մասնէն է ։ եւ ոչ թէ ։ ինչպէս երբեմն ։ ինքզինքը վտանգի ենթարկելով՝ սպաննելը ։ Անգլիական կամ ամերիկեան ։ սառնոն ցեղերը բովանդակ աշխարհիս պիտի տիրանան ։ որովհետեւ երկաթուղիները կը բազմապատկեն մեր մոլորակին վրայ ։ Ճամբորդելով ։ ցեղերը իրար կը թափանցեն ։ իրար կը գնահատեն ։ իրարու կը ներեն ։ եւ կ'եղբայրանան ։ մէկուտեղ կ'աշխատին ։ Այդ երկաթէ անասունը ։ որ մուկ կը փչէ ու կրակ կը միգէ իր ճամբու գծերուն երկայնքը ։ մարդկային մեծութեան համար ապելի արդիւնաւոր պիտի ըլլայ զան բոլոր սերագործութիւնները կիսատուածներուն ։

Այս ձմեռ ։ բարեգեան սալոններուն մէջ ։ նորաձեւութիւն մը դարձաւ ծափահարել կենսաւորուած լուսանկարները Պիկկրաֆին զոր կը ներկայացնէ նորմանտէն չափազէտը ։ Այդ պատկերներուն մէջ ։ ամենէն դարմացուցիչը Նրուսաղէմի կայարանին պատկերն էր ։ ճամբայ ելող կառախուժքին յետապնդմէն առնուած՝ Նրուսաղէմին մեկնող ճամբորդի մը ձեռքով ։ Արաքսկան տիպարներ են ։ զուլխնին ֆէս ։ դրիթէ եւրոպական ձեւով հագուած ։ եւ որոնք վաղուաներուն անցնիլ կը դիտեն՝ արեւուն տապէն նեղուած ծամածռութիւններով ։ Այդ մարդիկը կը ժպտին օտարական-

ներու մեկնումին ։ Լուսանկարչական գործիքը նշանակած է այդ թուիս զէմբերուն բարեկամ արտայայտութիւնները ։ Իրօք համակրութիւն կայ այդ արեւելցիներուն աչքին մէջ այդ մեծ սրագոյ թիմառին համար որ կը փախչի շնչով ։ Իրենց երազներուն ո'ր կործառութիւն ։ Հագար ու մեկ զիշերեկու ո'ր վիշապը առոնց նախահայրերուն կրցաւ երեքը նախադուշակիլ տալ այս զօրութիւնին արարածի մը որ գետնածուխ կ'ուտէ ։ կ'այրէ ու կը մարտէ ։ աւրելին տեղ շոգի կ'արտագրէ ։ որպէս զի այդ շոգին զինքը կենսաւորէ ու դաշտերն ի վար արձակէ ։ լեռը մազլցի ։ հովիտը սողոսկի ։ զէպ ի կոնակն ընթանայ ։ հոն ձեւափոխութիւն կը կտրելու համար ։ եւ դառնայ վիթխարի զրօշազարդ ձուկ մը ։ որուն թնդանօթներուն ձայնը փոթորկին նման կը գոռայ ։

Այս հրէշին երեւակայութիւնը ։ Հիճրէթին ատենը ։ պիտի զարնուրեցնէր վաշկատունը որ կարենար զայն յղանալ աւազամարիկէն պաշտուած վրանին մթութեանը մէջ ։ Հիմա ։ իւրականացումը հաճ ժպտը միայն կը զըրգընէ թոռներուն ։ Բարի ճիւղակն բերած բոլոր լաւութիւններուն կը խորհին ։ Ուժին եւ շարժումին զիւթախաղով կը զրօնուուն ։ Կը խնդան Եւրոպացիներուն որ զայն ստեղծեցին ։ Եւ ահա ազգական կը դառնան Արեւմուտքի մարդոց որոնք զէմ ա'յնքան դարեր կուռեցան ։

Ո'ր պատերազմները ։ ո'ր ձեռնարկները ։ փիլիսոփայութեանց կամ կրօնքներու ո'ր իւմաստութիւնները յայտնի հրաշք մը կըրցան իրագործել ։ Բաւեց որ պողպատէ վազողը վեց անիւներուն զուգեակին վրայ չմկէր Եւրոպայի դաշտերուն մէջէն ։ Ասիոյ արեւելքներուն մօտ ։ եւ շոգի փչէր մինչեւ միջաբնիւրուն կատարը ։ որպէս զի մուէզզինը իր ատելութեան սրբութիւնը մեղմացնէր ։ Որովհետեւ ։ Ռոնի եղբայրներուն գեղեցիկ մասածմանը համեմատ ։ մարդը աստուած դարձաւ Լոքսմոթիլը եւ Տիւնամոն ստեղծելով ։ երկու գործարարանորմալ էակներ որոնց կամաւորութիւնը է մեղքնալարը ։ Եւ այդ աստուածութիւնը ճանչնալով ։ մարդը պիտի չահի ցեղերու փոխադարձ սէրը ։ կենդանացուցիչ ։ արգանաղ խաղաղութիւնը ։ լաւագոյնը ընկերական վարձատրութեանց ։

Մեր Եւրոպայէն ոմանք Տիլիմանը կը կարօտան ։ կը գանգաւորն թէ դաշտանկարը չափազանց արագ կ'անցնի վակոնին պատուհանէն ։ Իրենց դանդաղ միտքը կը սրբէր ցըն-

ցումներն ու փոշին , եւ մրափն ալ՝ կառքին
անկիւնը : Կը զանգատին թէ ցեղերը կը սկը-
սին չփոթուիլ , լեզուները կը խառնուին ,
կը մերժեն անգլիական ըստերը որ մեր ֆուդզ-
ներուն մէջ կը ներանկուին , բիլինքը որ մեր
տանտիկիներուն ֆոնիթլըններուն տեղը կը
ընեն , գերման արտագրութիւնները որոնք
իրենց փժանութեամբ աշխատաւորին նիհար
ըտակը կը հրապուրեն , կարօտը կը քաշեն
ստեղծութեան , բաժանման , պատեարզման-
րուն ու փողերուն : Դանակցութիւնները կը
կազմեն անոնց հետքերը պահպանելու համար :
Մայթին ապուշները եւ գինետան փառասել-
ները կ'ոգեւորեն Յիշատակին անունովը : Ի-
րենց նախելով , սալէն լաւ կորսուած է եթէ
չգիմարանք եղբարք տեղին համաժաւարման :
Ատելութիւն պէտք է իրենց եւ սպանութիւն,
ու սարուկ կիներ որոնց արգիւրած ըլլայ
մտածել եւ որոնք սիրոյ խաղալիքներ ըլլան
լոկ , մինչեւ որ պատուելով էրկի-մարդ տե-
րով ձեռքը ողբալի գերիներ դառնան :

Պ . Սիւլլի Բուխտով վերջերս այս նիւթին
վրայ յօդուած մը գրեց , որ աղմուկ յարոյց ,
ինքզինքը անկարող կը զգար ընդունելու թէ
կինը արժանապատուութեամբ հաւատարմէ մար-
դուն , եւ թէ ան կրնայ գերծանիլ սիրոյ եւ
մայրութեան չըմանակէն ուր բարբարոսները
զանի սանձանափակցին : Իրեն համեմատ շատ
արագ է արդի կիսանը : Խոշորագոյններուն
շուքին տակ պառկելու տեղ՝ անոնց վրայէն
անցնելու անյազ եռանդը , իրեն կը թուի
պատրողական սովորութիւն մը որ հասա-
տեւելու վրայ է : Անուշտ նոյնչափ անա-
խորժ է իրեն համար տեսնել որ լանքներուն
պոռոտախոտութիւնները օրինակ կը բերենք
եւ ոչ թէ մեր կասեցունները , բիւժմանական
անտապախտութիւնը եւ ոչ թէ մեր թուէյինը
կամ Բիւրատիայինը , Անգլո-Սաքսոններուն
վարպետողի գործօնութիւնը եւ ոչ մեր հին և ուշ
մաններունը որոնք երկու-Միկիլիաններուն
տիքներն Ռուդէ Կիւքառի ձեռքով , գերման
յամատութիւնը բարդաւանման համար եւ ոչ
թէ Ֆլաման կամ լոռէն հաստատամտութիւնը ,
եւ իրօք , մեր նախածքը հետզհետէ աւելի
հեռուն կը տարածուի : Մեր տեսութիւնը կը
բարդուորի : Պատուհանները կը բանալ , եւ
միջնորմները կը փլցնեն , Օտարականը ,
Թշնամին , կը դառնայ զրացին . եւ պատե-
րազմը պիտի ըլլայ վերջի վերջոյ իրաւա-
բարութեան դատ մը պարզապէս : Կը զար-

մանանք որ թաղապետութիւնները չեն բարձ-
րացնիր կոխընդի զո՞ր գացած հանքագործնե-
րուն , կատարուած մը փնայցումէ եւ հարբւր
ճամբորդ մասէ ազատող մեքենալարին , հազար
կեանք համաճարակին փրկող բժշկին՝ այն
փառքի մահաբանները որ ամէն տեղ կը կանգ-
նին ի յիշատակ հայրենիքին համար մեռող
գինեւորներու , քաղաքը պաշտպանող սպա-
յին : Արդարութեան գործերը մեզի աւելի գե-
ղեցիկ կը թուին քան թէ քանդումի գործերը :
Նոր ոգի մըն է , որ իր հերոսութիւններն ,
իր գեղեցկութիւններն , իր մեծութիւններն
ունի : Եւ ասոնք վար չեն մնար երբեմնի մե-
ծութիւններէն :

Տիլլիմաններուն ցնցումները չկարօտ-
նանք : Մոռնանք երէկուան կինը , տը-
ղայամիտ , սիրունիկ , բարձեւ , ստախոս
ու խոհարարուհի , եւ ցանկանք վաղուան
կինը , աննեղք բարեկամուհին , հմուտ-
թեամբ ու ազատութեամբ մեզի համա-
նըման : Մեր եսասիրութիւնը նախ պիտի
ստառպի երբ այլեւս զայն մեր հրամանին տակ
չուենանք հլու եւ դողդուջուն : Քիչ քիչ ,
պիտի վարժութիւնք անոր մեծին հաւատարու-
թեանը : Խաբուած տէրեր ըլլալու տեղ , պիտի
ըլլանք ներողամիտ բարեկամներ որ կը հաս-
կընան , կը չքանդացնեն եւ կը խրախուսեն :

Ներ տեսելութիւնը անհետանայ ընտանեկան
յարկէն՝ կ'ընդ մարդկական ազատագրու-
թեամբ , շուտով պիտի անհետանայ ազդե-
րուն մէջէն : Այն ատեն պիտի աւարտի գործը
մեր արարածներուն , —Շոգի , Նիքտարկանու-
թիւն , —որոնք կարողացան ցեղեր մերձեցնել
եւ մարդկային խորժակները եղբայրացնել :
Ձենընկեցութեան ճամբողովը պիտի գու-
մարուի Լա Հէի մէջ , Զարին նախաձեռնու-
թեանը պատասխանելու համար : Այսօրինակ
յուսերու լաւագոյնները պիտի ըմանաձեռնին
այնտեղ , Կ'ուզէի որ հսկայական ցոյց մը
ըլլար այդ Լա Հէի գումարումը : Պէտք էր որ
խաղաղարարական նիզակակցութիւնները ,
ժոռէշվի Ռային նիզակակցութիւնը , բնկեր-
վարական դանակցութիւնները , անիշխա-
նական խմբակները , գիտական միջազգային
ընկերութիւնները խուսնամբոյ բաժմութեամբ
մասնակցէին անոր . պէտք էր որ ամէն ինչ
որ խաղաղութեան շնորհիւ կ'ապրէ , գրողներ
այնտեղ երեւայու : Գիտութիւն , վաճա-
ռականութիւն , արուեստագործութիւն , մար-
դասիրութիւն , ընկերվարականութիւն , ան-

հատապաշտութիւն, կրօնքներ ու դասնանքներ, ամենքն ալ պէտք էր որ իրենց ազանդներէն անդամներ պատգամաւոր դրէին: Այն ատեն, հաշիւն ընելով, պիտի տեսնուէր թէ ո՞րքան քիչ բարեպաշտ կը մնայ ատելութեան եւ պատերազմի:

Պէտք էր որ կազմակերպուէին խաղաղասիրական անսահման ուխտաւորութիւններ, այդ օրերուն համար, եւ աշխարհին ամէն կողմէն կառախումբերը եղբայրութեան սիրահար ամբողջներ բերէին այդ քաղաքը ուր Սըրնդաս տիեզերքը կը մտածէր՝ ակնոցի ապակիները

մաքրելով որոնք իր եղբայրներուն տեսողութիւնը եւ աստուածային ընտելութիւնը ըմբռնելու անոնց եղանակը կը բարելաւէին: Պէտք էր որ բոլոր ազգերը միահաղոյն, իրենց ամենէն լինհանձն սրտերովը, բաբախէին, այդ հոլանտական սիրուն քաղաքին մէջ ուր նախ ծնաւ մտքի ազատութիւնը, միջին դարու նեղ մտասեղմումէն յետոյ:

Մարդկութեան համար առիթ մը կայ հոտ՝ պատմական մեծ ծափաղաղակ մը թնդացնելու:

Թարգմ. - Շրանս .

ԲՈՂԱՏԱՆ

ՅԱՅԳԵՐԳ

—o—

Ջութակներու զրոհիկ ու ցաւաքին

Հեծիւնին մէջէն,

Լալկան հոգին դաշնակին

Կը կողկողի արցունքներով որ Քիթ առ շիթ կը հընչեն:

Հոծ մարդկութիւն մ'անորոշ, խառն, անծանօթ,

Չորսդիս կ'ոռնայ կը խընդայ:

Սըրճարանին քըրտնած օդին մէջ հեւքոտ,

Ուր կը վառին սուտ շըրթունքներն էգերուն

Արուններու նայուածքին տակ մոլորուն,

Ծած հըրճուանքի խրժուկ մ'յամառ կը թընդայ:

Ու հոգիիս պաղ պարապին մէջ աղօտ

Ձանձրոյթ մը խուլ կը հըրնայայ:

Դուրան, ամպոտած ապակիէն անդին, լոյսեր երեքուն,

Կարմիր լոյսերն անցնող տենդոտ կառքերուն,

Ու խըռպոտ ձայնն անագին

Ջըլախտաւոր, քընատ, կատաղած քաղաքին . —

Լոյսեր, շարժում ու ձայներ,

Կեանքին խոշոր զաւե՛շտը . . .

Թանձր անձկութիւն մը կը գիզուի կուրծքս ի վեր:

Ջութակին ողբն հիմա, անոր սուր չեշտը

Կը ցաւցընէ սիրտս որպէս թէ զայն խածնէր:

Աչքիս, տարտամ պատկերներով յեղյեղուկ,

Կ'ընդերեւան գունատ ձեւեր խուսափուկ,

Ձեւեր շըփոթ, գաղափարի ըստուերներ,

Ձեւեր անեղ - խորհըրդաւոր, ծաղրելի . . .

Պէ՛տ մեծ խոնջէնք մ'ուզեղին մէջ դանդաղաբար կը հալի: